

ԱՌԵՏԱԲԵՐ

«Ա.Ա.Ա. ԵՍ ԶԵՅԻ ՄԵԾ՝ ՈՒՐԱՆՈՒԹԵԱՆ ԱՆՈՒՍԱՐ ԿՈՒՏԱՐ» : ՂԱԿ. Բ. 10

ՀԱՏՈՐ 31.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ. ՄԱՐՏ 14. 1876

ԹԻՒ 11

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Միայն մէկ դուռ : — Ամերիկայի մէջ կրօնք : — Տարեկան աղօթքի ժողովներ : — Բիւթանական Միւսթեան տարեկան ժողով : — Ծանուցում : — Ծանուցում : — Կարիքէն նամակ մը : — Մահադոյժ : — Պաշտօնական ծանուցում : — Հրաւեր տարեկան բաժանորդագրութեան : — Ինկաստ Պրեսայի որոնողներ : — Պէրուէն նամակ մը : — Թարգմանութիւն զրաբար Աստուածաշունչին : — Բնականական պաշտօն : — Գերմանիա : — Անտիոք : — Գաղիա : — Բաղրաբակն լուրեր : — Եկեմանական և առեւտրական :

ՄԻԱՅՆ ՄԵԿ ԴՈՒՈ

Հին Տրոյա քաղաքը մէկ դուռ միայն ունէր : Բաղրքին բոլորակը սրչափ դառնայիլը, ուրիշ դուռ չէիր գտներ, և եթէ ուզէիր քաղաքը մտնել, մէկ ճամբայ կար և ոչ ուրիշ : Այսպէս նաև երկնից ամուր և գեղեցիկ քաղաքը մտնելու միայն մէկ դուռ կայ. Դիւստի քաղաքը և այս դուռը : Բրիտոս կ'ըսէ, «Եւ դուռը» :

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԵՋ ԿՐՈՆՔ

Ամերիկայի միացեալ Նահանգաց մէջ 1775ին երեք միլիոն բնակիչներէն 1,447 մարդու 1 եկեղեցի, և 2,685 մարդու 1 պաշտօնեայ կ'իյնար, և իւրաքանչիւր 42 մարդոց մէկը հաղորդութեան անդամ էր : Իսկ 1875ին քառասուն միլիոն բնակիչներէն 535 մարդու 1 եկեղեցի և 757 մարդու 1 պաշտօնեայ կ'իյնար, իւրաքանչիւր 5 մարդոց մէկն ալ հաղորդութեան անդամ էր : Այս հաշուէն կը տեսնուի որ Ամերիկայի մէջ 100 տարուան միջոցին, եկեղեցւոյ անդամաց թիւը, բնակիչներուն բաղմանալուն համեմատութեամբ ութ անգամ աւելի բազմացած է :

ՏԱՐԵԳԼԵՈՅ ԱՂՈԹՔԻ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Այս տարեգլխոյ աղօթքի շաբաթին եղբայրները շարունակ ժողովի եկան և ջերմեանդ ու ազգութեան աղօթք մատուցուեցան : Աղօթք ընե-

լու որչափ ալ աւելի ժամանակ տրուէր, միշտ երկու երեք հոգիներ ուրիշ ելլելով աղօթել կ'ուզէին : Երկտասարդներէն ոմանք խոստովանեցան թէ իրենք ոչ տաք և ոչ պաղ, այլ Գաղլ ըլլալով մեծ պէտք ունին Հոգւոյն շնորհաց, և ասոր համար աղօթք ըրին : Ծնողներէն ոմանք զերենք և իրենց զաւակները Տէրոջ նուիրեցին : Կային մարդիկ ալ, որ կ'ըսէին թէ զիշերները քունը կորուսած են, և շատ անգամ իրենց մեղքերն աչքերնուն առջև տեսնելով անհանգիստ կ'ըլլան : Ոմանք ալ կ'ըսէին թէ, որովհետեւ իրենց ընտանիքն բարեպաշտութեան մասին իրենց չեն ըստարարար ասոր զէջը սր ուղղութիւն իրենց ցաւ կը պատճառէ, ուստի և անոնց դարձի դաշուն համար արտասուօք աղօթքներ ըրին : * * *

Զէյթուն

Մարաշի մէջ տարեգլխոյ աղօթքի ժողովներու ատեն նշանակութեան արժանի մասնաւոր բան չեղաւ : Բայց քանի մը ամիս է որ մեր աղօթքի ժողովներն տարբեր, այսինքն աղօթքներն աւելի կարճ, աւելի շատ և աւելի ջերմեանդութեամբ կ'ըլլան : Փետ. 14/26ին զիշերը չորս եկեղեցի մէկտեղ դալով Հոգւոյն սրբոյ դալստեան համար Շէքերտէրէ կոչուած աեղոյն եկեղեցին աղօթքի մեծ ժողով եղաւ : Եկեղեցին լեցուած էր արանց և կանանց բազմութեամբ, ոմանք ալ դռնէն դուրս մնացած էին, բայց ուշադրութեամբ մտիկ կ'ընէին : Այս ժողովոյն ներկայ էին իբր 1,000 անձինք : Եւանդուստ և ազգութեան աղօթքներ եղան, և ամէնքը ուրախութեամբ մեկնեցան իրենց տունները : Մարաշ * * *

ԲԻԹՍԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Անցեալ տարի ի Կոստանդնուպոլիս գումարեալ Բիթանական Միութեան ժողովոյն մէջ որոշուեցաւ որ այս տարուան ժողովն Նիկիոյ գիւմարուի, ասկայն վերջէն իմացուեցաւ որ նոյն եկեղեցին չի կրնար այս տարի այս ժողովն ընդունիլ, ուստի Օթմանական ժողովով որոշուեցաւ որ Ատապաղար ըլլայ նոյն ժողովը, և Ատապաղարու եկեղեցիէն ալ սիրով ընդունուեցաւ նոյն որոշումը : Ուստի կ'ազդարարենք Միութեան սահմանին մէջ գտնուած եկեղեցեաց որ այս ժողովն Ատապաղար պիտի չորեքշաբթի օրը, ապրիլ 14/26ին : Բարեյոյս եմք որ այս անգամ եկեղեցիք առաւել պիտի ջանան իրենց հովիւներուն հետ նուիրակներ ալ զրկել, ինչպէս նաև Միութեան վերաբերեալ երիցունք և քարոզիչք պիտի փութան իրենց ներկայութեամբը օգտակար ընել զայն :

Դրագիր Միութեան
Կ. Դ. ԳԱՐԻԲԵԼԵԱՆ

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Այս տարուան Հայերէն Աւետարներ թիւ 1 թիւը, և Հայերէն զրով Տաճկերէնին 4—10 թիւերը սպառած են, ուստի այս թիւերէն այսուհետեւ մեր բաժանորդներուն չենք կրնար զրկել :

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

1875ի Շաբաթական Աւետարներէն 20 օրինակ Հայերէն, 42 օրինակ Հայերէն Տաճկերէն, և 58 օրինակ Յունարէն Տաճկերէն աղէկ կազմուած են, դիրքի ձեւով, և կը ծախսուին, իւրեքանչիւր օրինակ 15 դրահեկանի : 1873ի և 1874ի Հայերէն, Հայերէն

Տաճկերէն և Յունարէն Տաճկերէն Աւետարեաններէն ի մի հատոր, նոյնպէս 1872ի, 1873ի և 1874ի Աւետարեաններէն ի մի հատոր կազմուածներ մնացած են քանի մը օրինակ: Երկու տարուան Աւետարեան մէկէն պարունակող հատորներուն զինքը 20 դահեկան է, երեք տարուան Աւետարեան մէկէն պարունակող հատորներունը՝ 25 դահեկան:

1872էն առաջ այլևայլ տարիներու Հայերէն և Տաճկերէն Շաբաթական Աւետարեաններէն թղթակազմ կապուածներ կան, և կը ծախուին հատորը 5 դահեկանի:

Տղայոց Աւետարեաններէն, թէ Հայերէն, թէ Հայերէն Տաճկերէն և թէ Յունարէն Տաճկերէն, 50ական հատ կազմուած են գիրքի ձևով, և կը ծախուին, հատը 7 դահեկանի:

1873ի և 1874ի Հայերէն, Հայերէն Տաճկերէն և Յունարէն Տաճկերէն Տղայոց Աւետարեաններէն ալ կան ի մի հատոր կազմուածներ որ 11 դահեկանի կը ծախուին:

1872ի, 1873ի և 1874ի Հայերէն առաջին թիւը միայն պակաս) ի մի հատոր կազմուածներ ալ կան, և կը ծախուին 12 դահեկանի:

Նոյնպէս 1873ի և 1874ի Հայերէն, Հայերէն Տաճկերէն և Յունարէն Տաճկերէն Աւետարեաններէն (1873ի առաջին թիւը միայն պակաս) ի մի հատոր կազմուածներ կան, և 8 դահեկանի կը ծախուին:

Այս գիրքերը կրնան առնուիլ դրամաճառաց ձևով և ոչ նամակատան միջոցաւ: Երբ դրամաճառ մը պատեցմէ իր քով պատրաստ չունի, բերել կուտայ, սրչափ օրինակ սր կ'ապրարուի:

Վերոյիշեալ գրքերը բանուկ ստակ են:

ԿԱՐԻՆԵՆ ՆԱՄՍԿ ՄԸ

Յուով սրաի կ'առնուին սր ամսոյս 6/18ին զիշերը ժամը 9ին անոնները, քաղքիս չուկային մէջ Հաճիկը ըստած պանդոկէն սոսկալի հրդեհ մը պատահելով երեք ժամու մէջ նախորդ պանդոկը և քովի քանի մը խանութները մէջի ապ-

րանքներով մէկտեղ սյրեցան: Եղած կուրուստը 10,000 լիրա կը հաշուուի: Ասկէ զատ, քանի մը մաղաղանք ալ քանդուցան կրակը աւելի չտարածուելու համար: Շատ մը ապրանք յախտակուեցան բարեկամ ձեւացող սրիկաներէ, որ առիթը ձեռքէ չի փախցնելու համար կարծես թէ հոն պատրաստ կեցած էին, և փոխանակ խեղճ հրկիւզեցող օգնելու իրենց աւարը ապահովցնելու միջոցին կը նայէին: Իսկ գալով մարդու կորուստին, եօթը անձինք կ'իսայրեաց և վիրաւոր եղան, իսկ հրդեհին երկրորդ օրը երկու մարդոց վաւած դիտուեցան փրատակաց ներքեւէն դուրս հանուեցան, և կ'ըսուի թէ դեռ կան անյայտ եղողներ որոնք կը փնտուրին փրատակաց կոյտերուն մէջ: Կը կարծուի թէ կրակը յիշեալ պանդոկին մէջ բնակող Պարոնիկի մը խանութէն ելաւ, և քովի կապի սնտուկները բռնկելով անհնար եղաւ անոր առջեւն առնել: Այրած պանդոկն և խանութները փայտաշէն էին:

ՊՕՂՈՍ ՃԻԿԵՐՃԵԱՆ

Կարին, փետ. 12/24, 1876

ՄԱՀԱԳՈՅԺ

Մարտունի Աւետարանական եղբայրներէն Ղազարեան Յակոբ աղա փետր. 13ին մահկանացու կ'եղայ ընթացքը կնքելով ի օրու համակեց իւր ընտանիքն և բարեկամները բոլոր իր ծանօթներուն

յարգանաց ու բարի համարման արժանացած էր: Նա Աւետարանի դործին եւ անոր յառաջագիւտութեան համար թէ բանիւ եւ թէ դործով կ'աշխատէր: Յակոբ աղա բարակ գլխացաւէ մը բռնուելով անկողին ինկաւ, և հիւանդութիւնն երթալով սաստկացաւ: Մարտունի մէջ դրանուած բժիշկները չառ ջանքեր ըրին զայն դարմանելու, բայց անոնց ամէն ջանքն ի դուր եղաւ:

Հանգուցելոյն Քրիստոնէական բարի յատկութիւններուն նայելով, յուսով ենք որ նա Յիսուսի քով գնաց եւ մասնակից եղաւ սրբոց հանգստեան: Յակոբ աղա Մարտունի մէջ Աւետարանականութեան յարողներուն առաջիններէն ըլլալով Քրիստոսի համար դառն և երկայն հաւածանք կրած է համբերութեամբ և եռանդով, և միշտ յուսով և աղօթիւք կըսպասէր տեսնել Սիոնի վերստին կանգնիլը: Վերջապէս այս անձին մահը մեծ կորուստ եղաւ անոր բարեկամներուն և եկեղեցւոյն:

Հանգուցելոյն յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ փետրուար 14ին. և այս հանդէսին ներկայ էին Աւետարանական և Լուսաւորչական բազմաթիւ պատուաւոր անձինք:

Մ. ՍԵՐՈՎԵՆ ՏՐԵԿԻՆԵԱՆ

Ամասիա, փետր. 15, 1876

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՅՈՒՄ

Աւետարեանի ընթերցողը գիտեն թէ՛ րեւա թէ՛ Պրուսայի մէջ Գ. Պաղտատարեանի բացած որբանոցն անցեալ եօթնամսոց մէջ խառն ժողովոյ կողմանէ ընտրեալ յանձնաժողովոյ մը հսկողութեան ներքեւ էր: Փետրուարի 21ին նոյն խառն ժողովոյ որոշմամբ լաւ համարուեցաւ որբանոցն այսուհետեւ Աւետարանական Հաւաքիչ ընկերութեան յանձնաժողովոյն հսկողութեանը ներքեւ դնել: Աւետարանական Հաւաքիչ ընկերութեան յանձնաժողովն ալ նոյն ամսոյ 25ին, Գ. Պաղտատարեանը յանձնաժողովոյ անդամ եւ վարժապետանցի ու որբանոցի միացեալ դործոց գործիր անուանեց: Ուստի այսուհետեւ որբանոցի վերաբերեալ գրութիւնք եւ օգնութիւնք պէտք է ղրկուին առ Աւետարանական Հաւաքիչ ընկերութիւն, խնամով Ստեփան աղայի Մարտիրեան, Կ. սլովիա, Մահմուտ փաշա, Եարլմ խան, կամ առ Աւետարանական Հաւաքիչ ընկերութիւն, խնամով Զեհոր աղայի Ստալեան, Պրուսա, Ուզուն չարը:

Այսու առթիւ կը ծանուցանենք նաեւ որ Ա. Հ. ընկերութեան հինգերորդ երգահանդէսն ու պաշարը յունուար 25ին տեղի ունեցաւ:

Գ. ՊԱՇՏԱՍՏԱՐԵԱՆ

Պրուսա, մարտ 1, 1876

ՀՐԱԽԵՐ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ Ի ՆՊԱՍՏ ՊՐՈԽՍՍՅԻ ՈՐԲԱՆՈՅԻՆ

Աւետարեանի արդոյ ընթերցողաց ծանօթ է արդէն որ անցեալ տարի Եւրոպայի բարեբարաց մարդասիրական նուէրներովը Հայ որբերու համար Պրուսայի մէջ որբանոց մը բացուեցաւ:

Այժմ ունի սկսեալ դործը յառաջ տանելն է խնդիրը: Այս խնդիրը հետեւեալ պարզ ու գիւրամատչելի կերպով կը լուծուի: Ի նպատակ որբանոցիս ամէն տարի յունուար ամսոյ մէջ բաժանորդագրութիւն մը պիտի բանանք Թուրքիոյ Աւետարանական եկեղեցեաց մէջ: Տարեկան բաժինը մէկ արծաթ մէճիտիցէ պիտի ըլլայ: Կրնան նաեւ չորս ընկեր, իւրաքանչիւրը տարին մէկ քաւորդ մճարելով, մէկ բաժին ստորագրուիլ: Ասի մանուաւնդ տղայոց համար, զիւրին միջոց է Քրիստոնէական պարտաւորութիւն մը կատարելու: Հաւաքմանք տպեալ տոմարակաց միջոցաւ պիտի լինին: Ներքեւ ամէն Աւետարանական եկեղեցեաց մէջ աշխատող Պատ. երկցանց, քարոզչաց եւ ուսուցչաց պիտի ղրկուին, և անոնց միջոցաւ հաւաքեալ դրամը ապահովաւոր լինելով որբանոցիս վարչութեանը պիտի

դառնայ, ներկայ տարուան համար քիչ օրերէն տոմարները կը զրկենք թուրքիոյ Աւետարանական եկեղեցեաց: Կը յուսանք որ այս առաջին բաժանորդագրութիւնը լաւ արդիւնք մը պիտի ունենայ, եւ մենք պիտի յաջողինք մեր հայրենակցաց օժանդակութեամբ յառաջ տանիլ այն ձեռնարկութիւնը:

Նոր տարւոյն սկիզբն որքանոցն ընդունեց տառն Օտմ. սակիի գումար մը Պատ. Կրիմի ձեռամբ: Սոյն տառն սակին, նոյնպէս 46 սակիի ուրիշ օգնութիւն մը, զոր այս տարի ընդունեցինք, քաղքիս պանքան արուեստը, եւ առաջին բաժանորդագրութեան հասցիքն ալ հոն պիտի գումարուի: Այս հանդանովութեան արդիւնքովը որքանոցն համար չենք մը չինել կը բաղձանք որոյ գետինը բարեխնամ կառավարութենէն ձրիապէս ստանալու մեծ յոյս ունինք:

Քաղքիս եւրոպացի բարեկամք կը ջանան որ մօտերս ի նպատակ որքանոցիս «Պաշար» մը կատարուի ի Պոլիս: Այս մասին ձեռարուեստներով օգնութիւն քննել ուղղով արկնայք կրնան իրենց մէջ յանձնաժողով մը կազմելով տեղ մը որոշել զրկուած ձեռագործաց համար եւ յետոյ մեզ լուր տալ, որ սկսեալ եղած կարգադրութիւններն ընել կարենամք:

Գ. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ

Պրուսա, 13 փետր. 1876

ՊԵՅՐՈՒԹԷՆ ՆԱՄԱԿ ՄԸ

Արաբերէն Աստուածաշունչէն օրինակներ շարունակ տպուեցան անցեալ տարի, եւ ուղղութիւնն այնչափ շատ են որ չենք յիշար բաւական օրինակ հասցնել: Ոչ միայն բոլոր Սիրիոյ, այլ եւ Եգիպտոսի մէջ Աստուածաշունչ ուղղութիւնն աւելցան, եւ Սըր Պարթլ Զրէր իր մէկ աստեղծութեանը մէջ, զոր մօտերս ըրաւ Լոնտոն, կ'ըսէ թէ Պէյրութ տպուած Արաբերէն Աստուածաշունչը հաճութեամբ ընդունուեցաւ Արաբերէն գիտցող Մահմետականներէն որ Ափրիկէի արեւելեան եղերքը կը բնակին: Մօտերս Արաբերէն Աստուածաշունչ եւ ուրիշ գրեանք պիտի զրկենք Զանգիլարի Տր. Բըրք անուն Անգլիացի հիւարտոսին: Անպատմելի է Աստուծոյ խնայելի սպառնայ աղբեղութիւնը Մահմետական Արաբացոց վրայ:

Յոյնք մեծ դպրոցներ բացին Նապարէթ, Բէրադ, Անաիօք, Դամասկոս եւ ուրիշ տեղեր, եւ այս դպրոցներուն համար Պէյրութի Աստուածաշունչէն կը գնեն իրենց ստակովը: Բոլոր Սիրիոյ մէջ երթալով աւելի Աստուածաշունչ կ'աւանդի Բրիտանեաց դպրոցաց համար: Պէյրութ աղջկանց եր-

կու դպրոցներու մէջ 190 Մահմետական աղջիկ կայ:

Պէյրութի մէջ Բողոքականաց կրօնական պաշտօններուն եկողներն ալ երթալով կ'աւելնան, եւ մեծ ուշադրութեամբ մտիկ կ'ընեն:

Մարտիթներու գիւլի մը մէջ որ Պէյրութէն վեց միոն հեռու է Բողոքական Ժողովուրդ մը կայ իբր 600 հոգիէ բաղկացեալ, որոնց 200ն այր է: Հոն մանչ տղայոց համար դպրոց մը կայ 92 աշակերտօք, աղջկանց համար ալ դպրոց մը պիտի բացուի մօտերս, նոյնպէս գիշերային դպրոց մը պիտի բացուի գործի մէջ եղող պատանեաց եւ արանց համար:

Աւետարանի գործին համար բնիկ Սիրիացի աշխատողաց մէջ բարեպաշտ կոյր մը կայ Էլիսան անուն, որ փոքր տղու մը անաշնորդութեամբ, կոյրերու համար ցցուեալ գիրքով տպուած Արաբերէն Աստուածաշունչը իր հետը կը տանի գիւղէ գիւղ, եւ շատ մարդոց տուները երթալով կը կարգայ:

Հ. Հ. ՃԵՍՍՈՒՐ

Պէյրութ, 8 փետր. 1876

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆ ԳՐԱԲԱՐ ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆԶԻՆ

Հայք Բրիտանեկութիւնն ընդունելէն ետքը իբր 400 տարի, Ասորերէն եւ Յունարէն Աստուածաշունչը կը գործածէին: Հայք նկատելով որ այս անխմանալի լեզուները չինութիւն չեն տար ժողովրդեան, Մեսրոպոյ ձեռամբ Հայերէն այբուբենը կատարեալորդութեան ետքը իսկոյն Սուրբ գիրքը թարգմանելու ձեռք զարկին:

Մեսրոպոյ, կ'ըսէ Խորենացին (Գ. 53), սկսաւ թարգմանութիւնը, Ասորերէն բնագրէն Սամուատ քաղաքը: «Խորհրդաբար սկսանելով յԱռաիկաց, բաւանդակ դըսան եւ երկու յայտնիս եւ զնոր կտակս յեղաւ ի Հայ բան. նաեւ աշակերտք նորա Յովան եկեղեցացին եւ Յովսէփ Պաղմայի (ընդ նմա)»: Երբ Մեսրոպոյ դարձաւ ի Հայաստան, կ'երեւի թէ ուղեց որ իբր գիւտը տարածէ. ուստի Ժամանակ չունեցաւ սկսած թարգմանութիւնը կատարելու: Բոտ խորանայ հարց, Մահալ հայրապետ թարգմանութիւնը շարունակեց հանգերձ աշակերտօքն Մեսրոպոյ (Փարպեցի. 30): Մեսրոպոյ երբ որ դարձաւ ի Վրաց եւ յԱղուանից ի Հայս, «գտանէ զմեծն Մահալ թարգմանութեան պարապեալ յԱսորոյն յոչ լինելոյ Յունի» (Խոր. Գ. 34):

Մրբաղան թարգմանիչք միայն Ասորերէն բնագիրը բաւական չհամարեցան. եւ «քանզի ի Մեհրութանայ նախ այրեալ լի-

նէին ընդհանուր աշխարհիս Յոյն գիրք», ի Յունաց խնդրեցին եւ Յունական բնագիրն: Վասն որոյ երբ կրտսեր թարգմանիչք կը դառնային ի Կոստանդնուպոլսոյ, հետերին բերին «օրինակս սոյոք զրոյ», զոր առեալ մեծին Մահալաց եւ Մեսրոպոյ, դարձեալ թարգմանեցին զմի անգամ թարգմանեալն: Ժողովանակի հանդերձ նոքօք (կրտսեր թարգմանչօք) վերադարձն յերկրել նորոգմամբ» (Խոր. Գ. 61):

Այսպէս թարգմանութիւնն եղաւ Յունական բնագրէն բաղդատելով Ասորերէնին: Բայց որովհետեւ Հին կտակարանն, ոչ թէ նախնական բնագրէն, այլ Ասորերէն Բէշէթօ, մանաւանդ Յունարէն Եփեսոսէ թարգմանութենէն եղաւ, պէտք եղած կատարելութիւնը չէր կրնար ունենալ: Հերոնիմոս խակ, որ մեր թարգմանչաց Ժամանակակից էր, կ'իմացունէ (ի Յուալ. Մովսէսի գրոց), թէ Նոր կտակարանի հեղինակաց յառաջ բերած շատ մը կոչումներն, որ Եբրայական բնագրին մէջ կան, Եօթանասնից թարգմանութեան մէջ դրուած չեն կամ ուրիշ կերպով թարգմանուած են: Նաեւ շատ մը դարմանալի մարգարէութիւններ, որք կատարուելով վերջնոց համար իբր սխառութիւն եղած են, նախնի թարգմանչաց մուր երեւեալով մութ թարգմանուած են: Մինչ զի այս թերութիւնք բառնալոյ համար Հերոնիմոս պարտաւորեցաւ նոր թարգմանութիւնն ընել ի Լատիներէն, որ կոչուեցաւ Վալգա: Ապա ինչ թերութիւն որ կար Եօթանասնից թարգմանութեան մէջ, նոյնը մնաց եւ ի Հայերէն թարգմանութեան: Ինչպէս եւ կը խոստովանին կամ կ'անարկեն Հայ գրագէտք:

Բաց յայս թերութենէն, ըստ որում թարգմանիչք լաւ վարժուած չէին եւ թարգմանութիւնը ձեռք ձեռք անցաւ ու աճապարանօք եղաւ, լեզուին մէջ այնպիսի պակասութիւններ ունէր, զոր ուղղագրել հարկաւոր էր: Ինչպէս կ'իմացնէ եւ Խորենացին (61) ըսելով, «Բանդի (թարգմանք) անգէտք էին մերում արուեստի (քերականութեան), ի բազում մասանց թերացեալ գտանէր գործն»: Աբբայ ալ (Յուալ. Աստու.) Հայերէն թարգմանութեան համար կ'ըսէ թէ «Աւելի քան զընթացս 1,200 ամաց ընդ ձեռս բաղմոց գրչաց անցանելով՝ յիւրաքանչիւրոցն թէ եւ զերկուս կամ զերիս սխալանն ընկալեալ հաշուիցիմք, բաղմոսան սխալանքն», եւ խոստնայ միջութիւնն: Ապա գրաբար թարգմանութիւնը չունի (գէթոյսօր) այն կատարելութիւնն, զոր ամանք կու տան անոր: Եւ կ'անուանեն զանի «Դչկոյ թարգմանութեան»:

Ակն

Ա. Մ. Ի.

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՊԱՇՏՈՆ

Երկրիս վրայ Աստուծոյ հաստատուած առաջին ընկերութիւնը ընտանիքն է: Մարդոց մէջ առաջին կառավարութիւնն ալ ընտանեկան կառավարութիւնն է: Առաջին եկեղեցին նոյնպէս ընտանեկան եկեղեցին էր: Հին կտակարանին ժամանակը զոհերը կը մատուցուէին նախ ընտանեաց համար և ընտանեաց դըլխաւորին ձեռքով: Թշխառութիւնն ալ ի սկզբան ընտանեկան արարողութիւնն էր:

Հին օրինաց մէջ Աստուծոյ իւրաքանչիւր ընտանեաց պատուիրած էր զատիկն առանձին ուտել, կամ ուրիշ ընտանիքի մը հետ, եթէ մէկ ընտանիքն աղքատ և սակաւաւոր էր: Յիսուս և անոր տասուերկու աշակերտներն ալ տան մը մէջ առանձին կատարեցին զատիկը, և հոն առանձին կատարուեցաւ հաղորդութեան խորհուրդը: Պէնտէկոստէի օրէն ետքն ալ հաղորդութեան խորհուրդն ի սկզբան չմատակարարուեցաւ մեկտեղ ժողովուած հաղորաւոր բաղմունքեան հաւատացեալոց, այլ, « հաւատացեալները . . . տուներնին հաց կը կտրէին » (Գործ. Բ. 46): Մկրտութիւնը նոյնպէս ի սկզբան շատ անգամ զատ զատ իւրաքանչիւր ընտանեաց կը մատակարարուէր: Պօղոս առաքեալ իր ողջոյններուն մէջ երկիցս կը յիշէ Ակիւղասայ և Պրիսկիլայի առանին եկեղեցին: (Հռոմ. Ժ. 2. 3, 5, Ա. Կորնթ. Ժ. 2. 19):

Առանին եկեղեցւոյ գաղափարն յետոյ երթալով կորսուեցաւ, և կրօնական ամէն պաշտօն սեպհականութեամբ եկեղեցականաց: Ընտանեկան պաշտաման իրաւանց նորէն հաստատուիլը Բողոքական բարեկարգութեան արդիւնքն է:

Ընտանեկան պաշտօնը ոչ միայն պատուաւոր և վայելուչ սովորութիւնն է, այլ և այնպէս ճշմարտիւ աստուածոստ հաստատուած է, ինչպէս հրապարակական կամ սրբարանաց մէջ կատարուած պաշտօնը: Ընտանեկան պաշտօնը սրբազան է, և այնչափ սրբազան երբ հայր մը կը կատարէ զայն

իր ընտանեաց մէջ, որչափ երբ եկեղեցւոյ պաշտօնեայն կը կատարէ զայն եկեղեցւոյ մէջ: Հայր մը Գրիստոնեայ ընտանեաց քահանայապետն է, և արտօնութիւն ունի միջնորդելու իր ընտանեաց համար, և մատուցանելու ընտանեաց զոհը, այն է խոստովանութիւնը, գոհութիւնը և սրբացման ուխտերը: Հայր մը այնչափ պարտական է զանց չընել այս պաշտօնը, ինչպէս հովիւ մը պարտական է զանց չընել եկեղեցւոյ մէջ կատարուածը: Յայտնի է սակայն թէ ոչ ոք կարող է Աստուծոյ ընդունելի կերպով այս պաշտօնը կատարել առանց Գրիստոնեայ ըլլալու ի սրտէ, և առանց մասնաւոր ողոթքի և օգնութեան Հոգւոյն սրբոյ, ոչ ալ ան որ Գրիստոնեայ է պակսելու է այս պաշտօնը, թէև տկար եղանակաւ, կատարելէ:

Գ Ե Ր Մ Ա Ն Ի Ա

Պիղմարը իշխանը մօտերս Գերմանիոյ ազգային ժողովին մէջ ատենաբանութիւն մը բրաւ, որ Եւրոպայի ուշադրութիւնը գրաւեց ըստ բաւականին:

Պիղմարը արդէն առաջարկած էր ժողովին խիստ օրէնքներ դնել լրագրաց դէմ, այնպէս որ կառավարութիւնն արտօնութիւն ունենար սուտ լուրերով հասարակաց խաղաղութիւնը վրդովող խմբագիրները բանտարկելու: Պիղմարը իշխանը կը գանդատի իր ատենախօսութեանը մէջ թէ լրագիրք շատ անգամ սուտ լուրեր հրատարակեցին, որպէս թէ Գերմանիոյ կառավարութիւնը պատերազմ ընելու գիտաւորութիւն ունէր, և ըստ թէ պէտք է խմբագիրները խոտիւ պրտախնայանաւոր ընել իրենց լրագիրներուն մէջ հրատարակուած լրոց համար: Բեռլինոյ լրագիրներն, ըստ, 1863 ին սկսան հրատարակել թէ Բրուսիա կը խորհի իրեն հետ միացնել բոլոր Գերմանիա և Հօլանտա: Յիշեալ լրագիրներն այսպիսի լուրեր տալէ դեռ դադարած չեն, թէպէտ Գերմանիոյ և Հոլանտայի մէջտեղ յարաբերութիւններն հիմա

բարեկամական և խաղաղական են, 1866 էն մինչև 1870 օտար լրագիրք շարունակ տարածեցին սուտ լուրեր թէ, Գերմանիա գիտաւորութիւն ունէր մօտերս պատերազմ մը սկսելու Գաղիոյ դէմ, և աւելի մօտերս Գերմանական լրագիրները հրատարակեցին նոյն բանին վրայ սուտ լուրեր: Պիղմարը ըստ նախ թէ, զեպանական լուրերը, որ երբեմն երբեմն հրատարակուած էին Գերմանիոյ ոչ պաշտօնական լրագրաց մէջ, առնուած էին օտար դեպքահաստուններէ, որ լրագրաց թշուառ կիցներուն կը հաղորդէին այնպիսի լուրեր միայն որոնց հրատարակուիլը կ'ուզէին, կամ այնպիսի բաներ որոնց կ'ուզէին որ մարդիկ հաւատային: Ասկէ ծագեցան շատ սխալմունք և զրպարտիչ անդեկութիւններ որ ցաւալի արդիւնք յառաջ բերին երկիրը վրդովելով և շատ դժուարութեամբ արգելք ըլլալով:

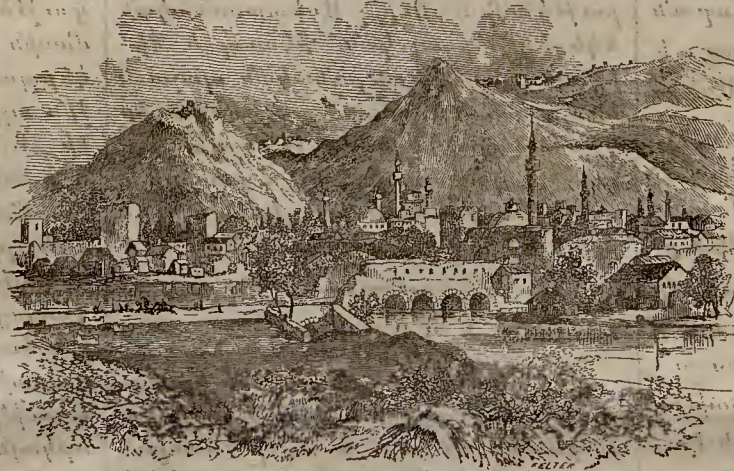
Պիղմարը իշխանը պարտաւեց նաև խտալու ժողովուրդին փափաքը դժուար լուրեր լսելու: Դարձանօք յիշեց նաև հասարակական («օփինի») լրագիրները որ մեծ փոստ կ'ընեն: Շատ մարդիկ մէկ լրագիր միայն կը կարդան, և գիւրաւ կը խաբուին անոր մոլոր փաստաբանութիւններէն: Այս հատարակական լրագրաց մէկ պտուղը սա է որ, Գերմանիոյ դործաւորաց դասը տոգոհ եղաւ, և չգործեց այնչափ և այնպէս աղէկ, որչափ և ինչպէս գործեցին Անգլիոյ և Գաղիոյ դործաւորք, և Գերմանական վաճառք չկրցան մրցիլ յիշեալ երկիրներուն վաճառք հետ աշխարհիս երեւելի վաճառաչաք զաղաքներուն մէջ: Ըստ կարծեաց իշխանին հարկաւոր է որ Գերմանիոյ ազգային ժողովը դարման տանի այս չարեաց, և օրէնք մը դնէ, որոյ զօրութեամբ խմբագիրք բանտարկուին, եթէ հաւարակաց խաղաղութիւնը վրդովելու նպատակաւ լուր կը հրատարակեն:

Պիղմարը իշխանին առաջարկութիւնն այնպէս անորոշ էր որ, եթէ օրէնք ըլլար, կառավարութեան գործերուն վրայ որևիցէ դիտողութիւն

կրնար դատապարտուիլ : Գերմանիոյ ազգային ժողովը յուրոյց որ , Պիլմարք անգամ կարող չէ համոզել ժողովը մամուլը գերի բնելու , ուստի և մերժեց իշխանին առաջարկութիւնը : Տարակոյս չկայ թէ մամուլը ազատութենէն չարիք յառաջ կու գան , բայց աւելի մեծ չարիք յառաջ կու գան , երբ մամուլն ազատ չէ : Գերմանիոյ կառավարութեան պատերազմական ոգւոյն նկատմամբ հրատարակուած սուտ համբաներուն դէմ կառավարութիւնը պաշտպանելու լաւագոյն միջոցներ կան քան զայն զոր Պիլմարք իշխանը կ'առաջարկէր : Թող կառավարութիւնը երկրին առաւելորին վրայ այնպիսի ծանր բեռեր չդնէ , և , Եւրոպայի մէջ ամենէն հզօր պատերազմական զօրութիւնն ունենալու համար , երկատարողներն այնպէս ծանր զինուորական պարտաստութեան ներքեւ չնշէ , թող Պիլմարք իշխանը որչափ հնար է նուազեցնէ զինուորական ազդեցութիւնը և զինուորական ծախքը , և պատճառ պիտի չունենայ այնուհետեւ այնպէս վախճալու լրագրաց սուտ համբաններէն :

Հասարակական լրագիրը արդարեւ անէծք են ժողովրդեան . կը խաբեն ժողովուրդը սուտ յայտերով և կործանման կը տանին : Բայց թող կառավարութիւնը դադրի այնպիսի քաղաքականութիւն մը բռնելէ , որ բոլոր ազգին վրայ այնչափ բեռ կը դնէ . թող այնպիսի քաղաքականութիւն մը բռնէ որ աւելի ազատ ընէ Գերմանական ազգը զբաղել շահաւէտ գործերու քան թէ պատերազմի : Այս պիտի ըլլայ հասարակականաց դէմ լաւագոյն պատասխան :

« Ինչու որ Աստուած անանկ սիրեց աշխարհը , մինչև որ իր միածին Որդին առաւ , որ ամէն ով որ անոր հաւատայ՝ չկորսուի , հապա յաւիտենական կեանք ունենայ : Վասն զի Աստուած իր Որդին չնրկեց աշխարհ որ աշխարհը դատէ , հապա որ աշխարհս անով փրկուի » (Յովհ. Գ. 16, 17) :

ԱՆՏԻՈՔ

Ա. Ն. Ս. Ի. Ո. Ք.

Անտիօք , Ասորոց երկրին մէջ , Քրիստոսէ իբր 300 տարի առաջ Ասորոց Սեւեկոս Նիկատոր թագաւորէն շինուած , և ի պատիւ իւր հօրը Անտիօքոսի « Անտիօք » կոչուած 16 քաղաքացի մէջ ամենէն երեւելին էր : Անտիօքայ դիրքը շատ կարեւոր էր , այնպէս որ այս քաղաքը հաջորդ էր բոլոր առաւելորին որ Միջերկրական ծովուն միջոցաւ կ'ըլլար . արեւելքէն եկող կարաւաններուն ալ շատ դիւրին և յարմար էր հոն մօտենալ : Անտիօք Ասորոց Սեւեկոսի թագաւորութեան ծաղիկալ մայրաքաղաքն էր , ուստի և հարուստ Հռոմայեցիք կը սիրէին հոն բնակիլ : Նոյնպէս նախ Հրէից և ապա Քրիստոնէից ամենէն ակտիւ տեղն էր : Քրիստոնէոյ առաջին ի սկզբան այս քաղաքին մէջ արուեստաւ Քրիստոսի աշակերաններուն (Դործ : ԺԱ. 19, 26, ԺԳ. 1, Դաղ. Բ. 11) : Ոսկերեբանի Ժամանակ (ծնու 347) Անտիօքայ բնակիչներուն թիւը 200,000 էր բայց զերկներէն , և Քրիստոնէական եկեղեցին , որ Սաեփանոսի քարկոծուելէն քիչեւորը կազմուեցաւ հոն , Ոսկերեբանի Ժամանակ 100,000 հոգիէ կը բաղկանար : Բնակիչները երեւելի էին թէ մտաւորական յատկութեանց և թէ զեղխութեան կողմանէ : Յունական բարձր քաղաքակրթութեան հետ խառն էին հոս այլեւայլ Ասիական սովորութիւններ : Ունայն զբօսանայ սաստիկ փափաք , փիլիսոփայական խորին մտածութեանց սէր , և քաղաքութեան այսինքն աստղահամայնութեան յայտնի

հաւատք տիրող բաներ էին այս քաղաքին բնակչաց մէջ : Իբր 600 տարի Անտիօք արժանի եղաւ « Ռշտոյ արեւելից » ըսուելու , ինչպէս կոչուած էր Պլինիոսէն : Քրիստոսէ իբր 145 տարի առաջ Անտիօքայ բնակիչներէն հաղարուորներ , որ ապստամբելով զՆեմեարիոս Բ. Ասորոց թագաւորը պաշարած էին իր պալատին մէջ , սպաննուեցան սաստիկ կռուոյ մը մէջ Հրէից զօրքէն

զոր Մակարայեցի իշխանը Յովնաթան զրկած էր թագաւորին ազատութեանը համար : Քրիստոսի թուականին 115ին Անտիօք գրեթէ բոլորովին կործանեցաւ երկրաշարժէ մը , բայց նորէն շինուեցաւ ըստ նախկին պայծառութեան Տրայանոս կայսեր ձեռնադրութեամբ և ազդեցութեամբ : 155ին հրդեհէ մը աւերեցաւ , և նորէն կանգնեցաւ Անտիօնիոս Պիոսի խնամով , Հռոմէական կայսրութեան տկարանալէն ետքը չարաչար նեղութիւններ կրեցին Անտիօքացիք Պարսից պատերազմներուն ատենը : Շապուհ Ա. , Խոսրով Ա. և Խոսրով Բ. յաւարի առին քաղաքը : 334ին սով եղաւ այնպէս սաստիկ , որ քու մը ցորենը 400 արծաթ դահեկանի կը ծախուէր : Նոյն արկածը կրեց քաղաքը Յուլիանոսի և ապա Թէոփոսի օրերը : Անտիօքացիք չարաչար պատուհասուեցան Թէոփոսէն , վասն զի ընդլիմացան վճարել արտաքոյ կարգի տուրք մը : 458ին , 526ին և 587ին երկրաշարժներ եղան , և ամէն անգամուն գրեթէ հիմնայատակ եղաւ քաղաքը : 526ին երկրաշարժին կենաց կորուստն այնչափ էր որ նմանը չկայ պատմութեան մէջ , Անդղիացի պատմիչը Նիպոլէն կ'ըսէ թէ մեռելոց թիւը 250,000 ի կը հասնէր , քանզի տօնի մը պատճառաւ հոն շատ օտարական կար : Անտիօք 638ին ինկաւ Արաբացոց ձեռքը , իբր 975ին նորէն անցաւ Բիւզանդեան կայսերաց , 1098ին խաչակիրք առին քաղաքը , և 1268ին Պիպրոս սուլթան մարեց Անտիօքայ փառքը :

Անտիոքայ եպիսկոպոսը Ե. դարուն մէջ առաւ արարեալաբեր տիարդոսը, և Հռոմի, Կոստանդնուպոլսի և Ալեքսանդրիոյ եպիսկոպոսաց կարգն անցաւ: Յունաց եկեղեցւոյն մէջ Անտիոքայ եպիսկոպոսը ցարդ համապատիւ է Կոստանդնուպոլսի և Ալեքսանդրիոյ եպիսկոպոսներուն: Հռոմի եկեղեցւոյն մէջ չորս եպիսկոպոսունք Անտիոքայ եպիսկոպոսի տիարդոս ունին, այսինքն Մարոնիներուն, Կաթոլիկ Յունաց, Կաթոլիկ Ասորաց և Լատին արարողութիւն ունեցող Սիրիացւոց եպիսկոպոսները: Անտիոքայ եպիսկոպոսի անուն ունեցողներուն և ոչ մին կը նստի Անտիոք:

Այժմու Անտիոք հարաւային եղերքն է Որոնդէս գետին որ հոն իբր 120 ոտք լայն է, Բերկայէն 33 մղան դէպարեւելք: Քաղքին հարաւային կողմը բարձր լեռ մը կայ, որոյ կողերուն վրայ Խպրահիմ փաշա շինեց ամրոցներ որ քաղքին վրայ կը նային: Ունի շատ մզկիթներ ցած աշտարակօք, և քանի մը եկեղեցի: Մետաքսը խնամով կը մշակուի հոս և անուայ կը դրիուի Գաղիա: Հոս կը հանուի ձէթ, կը շինուի օճառ (սապօ), նաեւ մարթէ ձեռագործ, և ցորեն, մեղր և կարակ մեծ քանակութեամբ դուրս կը տարուին ծախուելու: Անտիոքայ բարերբեր դաշտերը գրեթէ անդործ թողուած են թիւրքմէններուն ստպատակութեանը համար, որ քան զՊետալիները ստակալի են: Բայց քաղքին մօտ բլուրները ընդուն են թղենու և ձիթենու պարտէզներով և այգեստանօք: Չիերու մեծամեծ երամակներ, գրեթէ վայրենի, կը թափառին դաշտերուն մէջ: Թիւրքմէնք կը սընուցանեն այս անասուններն յառաւորի համար: 1822ին քաղաքը դարձեալ չարաչար վնասուեցաւ երկրաշարժէ: Նոյնպէս 1872, ապրիլի 3ին և 10ին, ուժգին տատանումներ եղան որ փրկեցին պարսպին մէկ մասը, և Հռոմայեցիներէն մնացած հին կամրջին այլևայլ անգերը, ինչպէս նաեւ շատ առուներ քաղքին և շրջակայ գիւղերէն մէջ, քանի մը հողի ալ մեռաւ: Անտիոքայ այժմու բնակչաց թիւն իբր 12,000 է, որոնց 2,000ը Բրիտանեայ է:

Անտիոք առաջին անգամ միախնար նստաւ 1856ին, և 1858ին կազմուեցաւ Բողոքական փոքր եկեղեցի մը որ երթալով աճեցաւ թուով և զո-

րութեամբ: Ուրիշ Աւետարանական եկեղեցիներ ալ կան Քէսապ և Պիթիա, և Աւետարանական պաշտօն կը կատարուի չարունակ մօտաւոր գիւղաքաղաքներուն մէջ, ինչպէս Պէլան, Եօղունօլուք, Հաճի Հապիպլի և Քէսպէ: Քէսապի եկեղեցին արդէն քանի մը հարիւր անգամ ունի:

Գ Ա Ղ Ի Ա

Արդէն ծանօթ է մեր ընթերցողներուն որ Գաղիոյ ազգային ժողովին անդամաց մեծագոյն մասը հանրապետականներէն ընտրուեցաւ: Եթէ ասոնցմէ շատերն այնպէս չափաւորեալ մարդիկ են ինչպէս էին ասկէ քիչ մը առաջ ընտրուած ծերակուտի անդամք, Գաղիա հիմա յարմարագոյն պիտի ըլլայ քան որ իցէ ժամանակ, բարեկարգելու իր ներքին վարչութիւնը և առողջ ազգեցութիւն մը գործելու Եւրոպայի վրայ: Աւելի քան հարիւր տարի է որ Գաղիոյ ազգային ժողովը զբաղեցաւ մոնառնոգ կառավարութեան այս ինչ ձեռք պահելու, քան թէ լաւ օրէնքներ դնելու: Որ տեսակ կառավարութիւն որ եկաւ, կառավարութեան կուսակիցները, միշտ վախնալով իրենց հակառակորդներուն զօրանալէն, հոգ տարին դըլլաւորապէս զիրենք ամրացնել իրենց թշնամիներուն դէմ: Իրարու հակառակ կուսակցութեանց մէջտեղ այսպիսի մրցումներ տակաւին դադարած չեն: Բայց հանրապետականք ցուցուցին այն աստիճան զօրութիւն, և անոնց հակառակորդներն այն աստիճան ակարութիւն, որ առջինները մեծ վախ չունին վերջիններէն, և ազատ են բարեկարգելու երկրին ներքին գործերը, եթէ աշխատին բարեկարգել և զօրացնել Գաղիոյ ընկերական հաստատութիւնները, կրնան գործել աւելի օգտակար և աւելի տեսական փոփոխութիւններ քան որ կատարուեցան անցեալ դարուն մէջ: Գաղիա ունի միջոցներ, բաւական է որ զանոնք ազէկ գործածէ, իր բարօրութիւնը և փառքը և ուրիշ ազգաց վրայ ազդեցութիւնն այն աստիճան հասցնելու, որ աստիճան հասուցած չէ ցարդ:

Գաղիա աշխարհիս վրայ ամենէն պաղաքեք երկիրներուն մէկն է: Գաղիացի ազգն ալ նշանաւոր է իր իմացական յաջողակութեանը, և բարձր աստիճանի մարդոց գերադանց կը թուութեանը կողմանէ: Բայց Գաղիա ունի մեծ կարօտութիւն այլևայլ բարեկար-

գութեանց: Ժողովրդեան հասարակ մասին դաստիարակութիւնը չարաչար կերպով զանց տուած է: Ըստ վերջին աշխարհահամարին, Գաղիա ունի 36,112,921 բնակիչ, որոնց 13,324,801ը ոչ կորդալ գիտէ ոչ գրիչ: Չարմանալի է որ Գաղիոյ բնակչաց մէկ երրորդ մասը տակաւին այսպիսի ողբալի աղիաութեան մէջ կը դանուլի: Գաղիոյ իրօք յառաջ երթալուն առաջին հարկաւոր միջոցն է նախահան դաստիարակութեան աւելի ազէկ դրութիւն մը հաստատել: Փոխանակ երկայն վէճեր ընելու այլևայլ տիրող ցեղերու և կառավարութեան ձեւերու վրայ, ժողովը միտքան աշխատելու է ժողովուրդին հասարակ մասին լուսաւորութեանը:

Գաղիա յեալին կարօտութիւն ունի ուրիշ բարեկարգութեանց: Մինչև ցարդ բոլոր քաղաքական իշխանութիւնը կեդրոնացեալ էր Բարիդ, այնպէս որ ամբողջ երկրին տիրող Բարիդ քաղաքն էր: Իշխանութեան այսպէս չափաւոր կերպով Բարիդի մէջ կեդրոնացեալ ըլլալէն յառաջ եկած չարիքը շատ մեծ եղած են: Այս պատճառաւ բոլոր Գաղիա շատ անգամ ստիպուած է հնազանդիլ փառասէր պաշտօնատարաց, դոռազ դիմաւորականաց կամ անխորհուրդ ամբոյններու բռնութեանը: Այս կերպ վարչութեան բարոյական հետեանքն ալ այնչափ դէշ եղած է որչափ քաղաքական հետեանքը: Գաւառները ոչ միայն քաղաքականապէս, այլև բարոյապէս գերի եղած են մայրաքաղքին, անարդ կերպով վտառհաջած են այս վերջնոյն սկզբունքներուն, և իրենց վրայ առած չեն պտտած պատասխանատուութիւն մը երկրին վարչութեանը մէջ: Յայտնի է տակայն որ Գաղիոյ ժողովուրդը սկսած է զգալ այս սկզբունքին դէշութիւնը, և պատրաստ է մայրաքաղքին պաշտօնէից ազդեցութիւնը նուազեցնելու: Ազգային ժողովքն արդէն փոխադրուած է Բարիդէն Վէրսալ: Միայն տեղութեան վերաբերեալ համալսարանաց ուսանողներուն աստիճաններ տալու սովորութիւնը վերցուած է, և դաւառական ժողովոց տրուած են քաղաքական պաշտօններ:

Եթէ հանրապետականք հոգ տանին ժողովուրդը լուսաւորելու, և դաւառներուն վարչական անկախութիւնը յառաջ տանելու, հետեւանքն անտարակոյս շատ ցանկալի պիտի ըլլայ:

ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մարտ 2 ըստ Յուն . և Մարտ 14 ըստ Լատ . 1876

ՇԵՐԲԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կայսերական կառավարութիւնը հրաման չնորհեց Այնթապի վարժարանին շինութեան, որոյ վրայով շատ անգամ խօսուած է մեր լրագրին մէջ, Վաստէ կենք որ Բողոքական հասարակութիւնը մեծապէս չնորհակալ պիտի ըլլայ այս հրամանին համար, և կառավարութիւնը դո՛ւք պիտի ըլլայ անոնեւում որ Այնթապի վարժարանը զօրաւոր միջոց կ'ըլլայ ժողովրդեան բարձր կրթութիւն մը տալու, ինչպէս Վեհ. Սուլթանն ալ կը փափարի:

— Կ'ըսուի թէ կայսերական կառավարութիւնը ստակի դումար մը յատկացուցած է փախստական Հէրսէքցւոյ, որ իրենց տուները կը դառնան Յիշեալ դումարով Հէրսէքցւոյ կործանեալ տուները և եկեղեցիները պիտի շինուին, ու այս առիթի ցանուելու համար անոնց սերմ պիտի տրուի:

— Մահմանադիւնոյն մօտ եղող Սերուիայի ժողովուրդը մօտերս սպառնալիցուած է, և կը լսենք որ կայսերական կառավարութիւնն որոշած է զօրախումբեր կեդրոնացնել ի Նիշ և Պանիոյ այն կողմերն որ Սերուիայ սահմանադիւնոյն մօտ են: Պատիւէթ կ'ըսէ թէ, հոն ժողովուրդը զօրաւորակիւ հրամանատար Ահմետ Էյուպ փաշա, որ Վիտին կը բնակէր, հիմա Նիշ դառնալու վրայ է:

— Ճէվաէթ փաշա երբ Ադրիանուպոլիս հասաւ, կառավարութեան պաշտօնեայք, ոչ-Մահմետական ազգաց զբոսիկներն և տեղւոյն երեւելիները մեծ պատուով դիմաւորեցին զանի:

— Ելեմուց պաշտօնեայն Օսմանեան դրամասեղանին անօրէններուն նամակ մը զրկելով անոնց կը ծանուցանէ որ, ոչ միայն Եգիպտոսի հարկը, այլ և ոչխարաց ասուրքը, մարտն ուն եկամուտը, տասանորդաց մէկ մասը, և քանի մը կուտակութեանց ասուրքերը տէրութեան ընդհանուր պարտուց շահերը վճարելու յատկացուած են: Եգիպտոսի հարկը ուղղակի Անգլիոյ դրամասեղանը պիտի զրկուի, իսկ միւս ասուրքերը հաւաքուելով Օսմանեան դրամասեղանը պիտի զրկուին, և դրամասեղանը անոնցմով պիտի վճարէ, ըստ վերջին անօրինութեան, կառավարութեան պարտուց շահերուն կէսը:

— Ամերիկայի երեք առաջատար նաւեր մօտերս կառավարութեան հաշւոյն Ամերիկայի մէջ շինուած Մարթինի Հէրի հրացաններ բերին: Մինչև ցարդ Ամերիկայէն հոս հասած հրացաններուն գումարը 260,000 է, այսինքն բոլոր ապագրուածին դրել է կէսը:

— Թուրքիոյ և օտար տէրութեանց հպատակաց մէջ ծագած դատերու համար Պոլսոյ մէջ մօտերս բողոքոյ ատենան մը պիտի հաստատուի: Այս ատենանը պիտի ունենայ նախագահ մը և չորս անդամ, որոց երկուքն Օսմանեան հպատակ և միւս երկուքն օտար տէրութեանց հպատակ պիտի ըլլան: Այս ատենանին անդամներն իրենց պաշտօնէն պիտի չձգուին, և Օսմանեան հպատակներէն այս ատենանին անդամ եղողները դէթ երկու տարի առևտրական ատենաններէն մէկուն նախագահ եղած ըլլալու են:

— Մր. Սքիւտամօր անուն Անգլիացին, որու յանձնուած է Թուրքիոյ թղթատարութեան վերակազմութիւնը, մօտերս տեղեկանալով թէ ինչ ճամբաներով կը զրկուին նամակները, կառավարութեան առաջարկութիւններ ըբաւ դաւառներն աւելի արագ և աւելի կանոնաւոր փերպով նամակ զրկելու: Թղթատարութեանց և հեռագրաց ժողովը Մր. Սքիւտամօրի առաջարկութիւնները քննելով անոնց հաւնեցաւ, և կը լսենք թէ քիչ ատենէն զանոնք պիտի գործադրէ:

— Քանի մը ամիս առաջ Գարամանի մէջ շրջիկ դրամաճառ մը կառավարութեան կողմէն բռնուեցաւ, և ծախած գիրքերն գրաքննութեան կիկըր չունենալուն համար անոր ձեռքէն առնուեցան: Այն գրքերէն քանի մը օրինակներ ալ Պոլիս զրկուեցան, և հասարակաց կրթութեան պաշտօնաւորանին մէջ քննուեցան: Բռնուած գրքերն Ամերիկայի դրաման գրքերէն են, և ապագրական ներկայ օրէնքը դրուելէն առաջ արդուած էին: Կը լսենք թէ հասարակաց կրթութեան պաշտօնաւորանը գրքերը քննելով անոնց մէջ տէրութեան վնասակար բան գտած չէ, և որոշած է որ այն գրքերը Գարամանի մէջ վերջնիշեալ դրամաճառին յանձնուին:

— Ղալաթիոյ թղթատարութեան արտօնութիւն արուեցաւ Մի. ծովու, Մարմարայի և Միջերկրական ծովու բոլոր Թուրքիոյ նաւահանգիստները զրկելու համար նամակ ընդունել:

— Օսմանեան արժէթուղթ ունե-

ցող Անգլիացւոյ երեսփոխանները մօտերս Պոլիս հասան և մեծ եղարքոսին հետ տեսնուեցան: Բայց որովհետեւ Օսմանեան արժէթուղթ ունեցող Գաղիացւոյ երեսփոխանին դաւաճան կըսողութիւն, իրենց ծրագիրը Բ. դրան չմատուցին: Գաղիացւոյ երեսփոխանն ալ երկու օր առաջ հոս հասաւ, և Անգլիացւոյ հետ մէկտեղ դործելու պատրաստ է:

— Ճէվաէթ փաշայի բացակայութեան միջոցին, յիշեալ պաշտօնէին խորհրդական Վահան Էֆէնպին փոխանորդաբար պիտի վարէ արդարութեան պաշտօնէութիւնը:

— Թաարոն լրագիրն երեք ամիս և փունջ լրագիրը մէկ ամիս դադարման դատապարտուեցան Հայոց կրօնականաց դէմ նախատական յօդուածներ հրատարակած ըլլալուն համար: Տպագրական գրասենեակը յատուկ ազդարարութիւն ըբաւ լրագրաց որ կրօնականաց դէմ նախատական յօդուածներ չհրատարակեն:

— Սապահ անուն Թուրքերէն լրագիրն որ մօտերս ամէն առաւօտ հրատարակուիլ ոկտաւ, Թուրքերէն լեզուին մէջ կէտագրութեան նշաններ, և բառերու մատերն իրարմէ զատելու համար պէտք եղած ատեն ենթամուտ իսկ կը դործածէ:

— Մօտերս կրէտէի Գանիա քաղաքին մէջ մթերանոցէ մը 129 սրնաուկ փեղբոյ գողցուեցաւ: Մթերանոցին պահապանը կ'ըսէ թէ գողերը գողցան, իսկ փեղբոյի տէրերը կը պնդեն թէ պահապանն է գողը:

— Պատիւէթ կ'ըսէ թէ Հէրսէքի ապստամբութեան սկիզբէն ի վեր դրօշի ներքեւ կանչուած զօրաց թիւն է 270,000:

— Կայսերական կառավարութիւնը անասնադարման վիրաբոյժներ պիտի զրկէ բոլոր դաւառները: Այս վիրաբոյժներուն պաշտօնը պիտի ըլլայ պէտք եղած զգուշութիւնն ընել որ կենդանեաց հիւանդութիւն չպատահի, իսկ երբ անց մը հիւանդութիւն երևան ելլէ, ջանալ որ ուրիշ տեղ չտարածուի: Այս վիրաբոյժներն իրենց տեղւոյն և գիրքին համեմատ, 1,800, 1,200 և 750 դահեկան ամսական պիտի առնեն:

— Կ'ըսուի թէ մօտերս Անգլիացի ընկերութեան մը արտօնութիւն պիտի տրուի Նիկովիոյէն մինչև Գաղատիա երկաթուղի շինելու:

— Վարնայի մարստտան դանձապետը 70,000 դահեկան կոկորդն

անցուցած ընթացիկ մասերն բռնուեցաւ, և բանտարկուեցաւ:

— Զմիւռնիայէն և Տրապիզոնէն առնուած լուրերը կը ծանուցանեն թէ յիշեալ քաղաքացի մէջ շատ պահեստի զօրք հրահանգ կ'ընեն: Սեւ ծովուն եղերի քաղաքներէն քանի մը վաշտ զօրք եկան հոս անցեալ շաբաթ: Հինգերորդ զօրաբանակէն ալ քանի մը վաշտ զօրք Սուրիայէն Պոլիս եկան մօտերս: Կ'ըսուի թէ բոլոր այս զօրքը պիտի զրկուին Պոնիա, Հէրսէք, Մանասիւր և Շգօտրա:

— Փետ. 7 թուականաւ Մարտինէն առնուած լուրերը կը ծանուցանեն թէ մինչև այն ատեն երաշտութիւն կը տիրէր այն կողմերը: 37 օր բնաւ անձրև եկած չէր և ջրոյ շատ նուազութիւն կար, ուստի և մեծ վախ կար թէ այս տարի այն կողմերը հունձքը նուազ պիտի ըլլայ:

— Կրէտէի մէջ ալ երկար երաշտութիւն կայ:

— Պաղատի Հիւլէ քաղաքն օրը չորս կամ հինգ հոգի ժանտախտէն կը մեռնի, բայց կ'երեւի թէ ախտն այն տեղէն դուրս տարածուած չէ:

— Կը լսենք թէ Եգիպտոսի արտաքին գործոց նախարդ պաշտօնեայ Նուպար վաշտ Մանիսայի Հայոց եկեղեցւոյն շինութեան համար 2,000 ֆրանք նուիրած է:

— Տպագրութեան գրասենեկին կողմէն հրատարակուած հեռագիրով կը ծանուցանեն թէ Սէլիմ փաշայի հրամանատարութեան տակ գտնուած կայսերական զօրքն երեք ամսուան պաշար տարած են Կարանսղայի բերդը: Զօրքն երբ Կարանսղայէն Կաշգո կը դառնային, շատ մը տպատմէք անոնց վրայ յարձակեցան տեղ մը ուր երեք կանգունէ աւելի ձիւն կար: Սատիկ կուէ մը ետքը կայսերական զօրքը յաջողեցան իրենց ճամբայ բանալ գէպի Կաշգո: Կաշգո՝ Հէրսէքի գլխաւոր քաղաքն է:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կը լսենք թէ յօրմէ հետէ կառավարութեանց ձեռք առած խաղաղական միջոցներն ի գերեւ ելան, Աւստրիոյ կառավարութիւնն աւելի ուշադրութիւն կ'ընէ Հէրսէքի ճամբաները պահելու և թող շտաբը որ ապստամբաց ինչիկէ օգնութիւն ըլլայ:

— Եգիպտոսի խորտիւր խնդրեց Անգլիոյ կառավարութեանն որ իր կողմէն գործակատար մը կարգէ Եգիպտոսի մէջ նոր բացուելու ազգա-

յին գրամատեղանին համար, բայց Անգլիոյ կառավարութիւնը խորտիւրն այս խնդիրը չընդունեց, որպէս զի այլոց տեղի չտայ կարծելու թէ Եգիպտոսական գործերու շատ միջամտութիւն կ'ընէ:

— Յունաստանի նախարդ պաշտօնէից դատը կը շարունակէ, և կ'երեւի թէ կրօնքի և արդարութեան նախարդ պաշտօնեաները պիտի դատաւարաւորեն: Աստուծոյ և ետքը պիտի դատուի առաջին պաշտօնեայն, Մ. Պուլկարիս:

— Գաղիոյ նոր պաշտօնէութիւնը մօտերս կազմուեցաւ Մ. Տիւֆօրի նախագահութեան ներքեւ: Պաշտօնեաներէն չորսը Մ. Պիւֆէի օրով ալ պաշտօնի գլուխ էին: Բաց ի մէկ պաշտօնէն ուրիշ ամէնքն ալ հանրապետական են:

— Յառաջիկայ նոյ. ամսոյ մէջ Ամերիկայի միացեալ Նահանգացի նոր նախագահի մը ընտրութիւնը պիտի կատարուի, և այժմէն քաղաքական կուսակցութեանց նշանաւոր գլուխները, Ժողովուրդին կողմէն մանրակրկիտ քննութեան ենթարկուած են: Այն նշանաւոր անձինք ինչ թերութիւն որ ունին, հարկաւ պիտի յայտնուին անոնց քաղաքական հակաակորդներէն: Այսպէս կուսակցութեանց հրապարակական քննադատութիւնները կը նպաստեն պաշտօնէից ուղղութեան ճամբուն մէջ մնալուն: Ամերիկայի լրագիրք ամբաստանութիւններ կ'ընեն այժմու պաշտօնէից ոմանց դէմ: Պատերազմական գործոց պաշտօնեայն անցեալ օրերն ամբաստանուեցաւ թէ 2,000 ռսկի կաշառք առնելով արտօնութիւն տուած էր վաճառականի մը բանակին մէկ մասին քով առուտուր ընելու, ուստի և պաշտօնեայն հիմա գտատատանի ենթարկուած է: Լոնտրա գտնուող Ամերիկեան դեսպանն ալ մօտերս ամբաստանուեցաւ թէ կաշառք առնելով ազգեցութիւն բանեցուցած էր ինչպատ հանքային ընկերութեան մը որ մօտերս միանկայալ: Յիշեալ դեսպանը թերևս անպարտ է այս մասին, բայց որովհետև կ'ամբաստանուէր, շուտով հրաժարական տուաւ և Ամերիկա գնաց իր անմեղութիւնն ապացուցանելու: Նախագահին գրագիրներէն մէկն ալ մօտերս ամբաստանուելով թէ կաշառք կերած է գտատատանի կանչուեցաւ, բայց անմեղ ելաւ:

— Մը. Թուրք, որ երեք կամ չորս տարի առաջ Նիւ-Եօրք քաղաքին կա-

ռավարութեան անդամներէն մէկն էր, պաշտօնի գլուխ եղած ատեն խաղախութեամբ հասարակաց ստակը գողցած ըլլալուն համար 1,750,000 լիրա տուգանք տալու դատաւարաւորուեցաւ:

— Փարիզի Գերմանական նախարդ դեսպան Արնիմ կոմսն, որ իր պաշտօնին գլուխ եղած ատեն Պիլմարք իշխանին հրամանաց անհնազանդ գտնուելուն համար անցեալ տարի երեք ամիս բանտարկութեան դատաւարտուեցաւ, հիմա ալ մասնաւորութեան յանցանքով կ'ամբաստանուի Գերմանիոյ կառավարութեան կողմէն: Արնիմ կոմսին մասնութիւնն այն է թէ, յիշեալ կոմսը մօտերս Պիլմարք իշխանին դէմ հրատարակած մէկ գրքին մէջ ազգութեան զաւարտի թղթերն երևան հանած է: Արնիմ կոմսին ընտանիքն և բարեկամներն աղաչեցին կայսեր որ անոր ներքէ, բայց կայսրն անոնց խնդիրքը մերժեց:

Փարիզ, մարտ 12.

Հանրապետական երեսփոխանաց մէկ ժողովոյն մէջ, Կամպէթմարի մէկ ատենախօսութենէն ետքը յայտարարութիւն եղաւ որ հանրապետութեան հակառակ բոլոր պաշտօնեայք պաշտօնէն ձգուելու են:

Պամպայ, մարտ 11.

Կալէսի իշխանն ասկէ մեկնեցաւ Եւրոպա երթալու:

Լոնտրա, մարտ 10.

Հասարակաց Ժողովն հաւանեցաւ Կայսրուհի Հնգկաստանի տիտղոսը տալ Անգլիոյ թաղուհւոյն:

ԵԼԵԻՄՏԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՏԱԲԱՆ

Մարտ 4/13, 1876

Գոնալիտ:	19-32	Բում. երկաթ. բաժինք	50
ԳՐԱՄԲ, Օսմ. լիրան 100 էն			
Մէքիտիյէ	102	Բուսիոյ բոլ	89
Սեւ քանկոց	103	Նաթուր	88
Պիլիմ ստակ	138	Անգլ. լիրա	111

ՇՈՒԿԱՅԻ ԳԻՆՆԵՐ, փետր. 28, մարտ 11, 1876			
Բամբակ քաշը	6 1/2 — 8	Սառնէ, Նիմէն, քաշը	17 — 18
Թիթիկ	42 — 46	Սիւսիւնայի, Գրիտի, սնու.	70 — 75
ձէրի	9 — 12	Լիլոյ, քաշը	50 — 135
Արիւն	240 — 250	Պողպատ, սնու.	200 — 205
Ձէք	5 — 7	Կապար, կենդ.	160 — 165
Շաքար, փոշի, կենդ.	198 — 200	Բեւեռ (քաղցր) 50 քի.	91 — 92
» գլուխ »	242 — 246	Թիթիկ, 2 սնու.	260 — 270
Բնորոյ (կաղ),	61 — 63	Ապակի քարնք	20 — 204
Ամերի. սնու.	24 — 28	Երկաթ, Անգլ. կենդ.	70 — 75
Տորեն կարմր, բոռ	24 — 28	» Ձիթեղ (սնու) »	105
Գարի,	14	Բուրդ, լուացուած, քաշը	104 — 112
Որդան կարմիր, քաշ	36 — 40	» չլուացուած, »	54 — 7
Սառնէ, Լիլոյ, քաշը	14 — 14 1/2		

Ամերիկայի միսիոնարաց ընկերութեան կողմէն Խմբագիր Զ. Բ. Կրիւն

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԱՄԵՆ

Չազմագործար, Յակոբեան խան, Թիւ 12.